

emberünk végre telitömhesse a hasát.

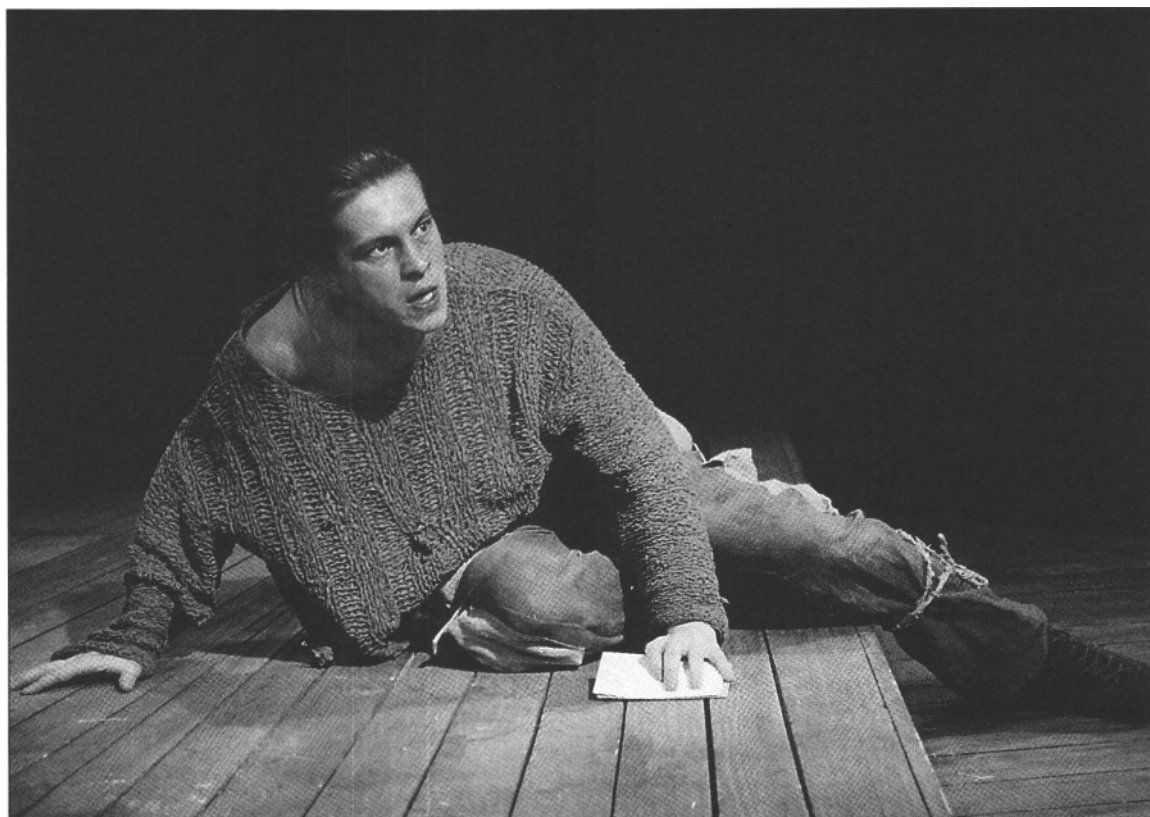
Ezen a ponton pedig rendezői értelmezésről kell beszélni, még akkor is, ha a szolnoki előadás számos ponton - főként a színészi alakítások terén - nem erősíti ezt az értelmezést. Mindazonáltal kirajzolódik, akár egy színházi tanulmányban.

Kicsit sterilen még-hozzá. Szerényebb regiszterű figurákkal. Florindo Szirtes Balázs játékában elsősorban a nyalka tartás. Szávai Viktória Beatricéje egy mélyített intonáció és „lefelé” hadarás, szögletes (férfiasnak vélt?) mozdulatokkal kísérve. Claricéből valamely rejtélyes okból csak a csitris dac maradt. A többiek pedig alig lehet észrevenni. Mintha a rendező csak a domináns jellemvonásra figyelt volna

oda a főbb szereplőkénél akik - és társaik - azután elmulasztották figurávé építeni ezt a jellemvonást.

Még jó, hogy Truffaldinót Szabados Mihály játssza, szerep, színész és helyzet szerencsés találkozását hozva létre. Igaz, a bravúrstiklit, a két úr szimultán kiszolgálását láttuk már frenetikusabbnak, bohócosabbnak, ügyesebbnek - a pánikot is mélyebbnek, elementárisabbnak. De Truffaldino mégiscsak ismerős kisember, igazi drive-val és hiteles csetlés-botlással.

Koltai M. Gábor (aki számos okból jól tenné, ha a nevét alaposabban megkülönböztetné eev M nélküli kollégáétól) íó szín-

Truffaldino: Szabados Mihály (Csabai István felvétele)

házon nevelkedett, pontosabban megtanulta, milyen a jó színház. Ismer sok fogást, eszközt és hatáselemet; látta és már tudja a színházi tér horizontális és vertikális kezelését; magabiztos a ritmus megkomponálásában. A színészvezetésben látszik erőtlenség, a megtanult, „tudott” anyag színpadi megformálásában rutintalannak.

Az este Szabados Mihályé volt. Köszöntük szépen, mikor szóba elegyedett velünk.

CSÁKI JUDIT

Goldoni: Két úr szolgálja (Szigligeti Színház, Szolnok)

Fordította: Sediánszky Nóra és Koltai M. Gábor. Díslet-jelmez: Nagy Viktória. Dramaturg: Sediánszky Nóra. A rendező munkatársa: Kónya Gabriella. Rendezte: Koltai M. Gábor.

Szereplők: Szávai Viktória, Szirtes Balázs, Szabados Mihály, Ujlaky László, Czibulás Péter, Verebes Linda, Petridisz Hrisztosz, Mészáros István, Széles Zita, Tárnai Attila, Horváth Gábor.

ESTERHÁZY PÉTER: BÚCSÚSZIMFÓNIA

Grazi jelentés

TIK a beceneve a Müzrgrabenstrassén immár huszonöt éve működő Theater im Keller elnevezésű pincészínháznak. Prototípusa ez a kultúra föld alatti menedékeinek.

A tompa fényű előtérben maga a rendező tölti be a ruhatáros szerepét, sőt az igazgató, a bozontos hajzatú Norbert Hainschek sem áttal (utál? - kérdezhetné Esterházy) beülni a pénztárba, ha a helyzet úgy kívánja. Szinte földöntúli elhivatottságtól fűtve magyaráz küldetéséről a szomszédos, Emil nevű törzspresszóban. „Az életemet tettem rá, hogy magyar, szlovén és más déli és keleti szomszédaink színpadi szerzőit bemutassam az osztrák közönségnek. Pokolian nehéz becsalogatni a színházba a graziakat számukra ismeretlen írók darabjaihoz. Polgáraink eléggé sznobok: ha ismeretlen az író, legalább jöjjön Párizsból, származzon Angliából, vagy legyen amerikai. A keleti árucikknek stichje van; cseh, lengyel és magyar szerzők bemutatásánál működésbe lépnek az előítéletek. De azért kétszázötvenezer lakosból

mindig akad néhány, aki eljön előadásainkra, és ez nekem nagy elégtétel.”

Mindezt egy Giordano Bruno lelkesültségével mondja Norbert Hainschek. Csak éppen őt nem fenyegeti máglyahalál, ellenkezőleg, a város és a tartomány finanszírozza apostoli küldetését. A kultúrára szomjazó nézők inkább a Schauspielhausba járnak. Ott most éppen Dario Fo a szerzősztár. Ha pedig magyar, akkor Molnár Ferencnek hívják.

Grazi utazásunk előtt Esterházy Péter elmesélte, hogy mialatt 1991-től 1999-ig a *Harmonia Caelestis* című családregényén dolgozott, a mű „melléktermékén”, a téma kínálta vizeken evezve született meg *Búcsúszimfónia* című darabja, amellyel megnyerte a Vígszínház drámapályázatát. 1996-ban aztán annak rendje-módja szerint a monológdrámát be is mutatta a nagykörüti teátrum.

A grazi tehát a színmű második bemutatója. A függönyt maguk a szereplők húzzák szét. Díslet alig van, azt kispórolták az előadásból.

A látvány mindössze egy fehér háttér, amely előtt lejátszódik az egész magyar sors, egy hetven éven felüli, feje felett esernyőt tartó, tolószékben ülő honpolgár vallomása alapján. Amint tudjuk, ha fegyver kerül a színpadra, annak el is kell sülnie. Arra azonban hiába várunk, hogy ennek az esernyőnek bármilyen dramaturgiai funkciója legyen a későbbiekben. Tino Sekay, aki a szerepet játssza - és vállán tartja az előadást -, időnként teljesen váratlanul felpattan kényszerű ülő helyzetéből, hogy egészséges sétákat tegyen a színpadon... Egy kis abszurd - Esterházy módra.

MAGYAR FÜLEK - OSZTRÁK FÜLEK

Reinhold Ulrich modern szemléletű rendezése a kellő percekben oldja fel a monológok monotóniáját. Ebben nagy segítségére van a négytagú kórus, amelynek négy, magyaros, harcsabajuszos tagja kicsit a régi K. und K. időköt idézi, a „csikós-fokos-magyarosch” osztrák elképzelésnek megfelelően, vagyis hogy a magyarok ilyen bajuszt viselnek.

Ha Tino Sekay morfondírozásai megtörnek a feszültséget, a kórus tevőlegesen beavatkozik a cselekménybe. A négy deli legény mozgása is koreografálva van. A csendes filozofálgatásba szinte puska lövésszerűen üvölt bele *unisono* a négy ifjú torok. (A gladiátorok - mondaná Esterházy.) Dalolni sem restelnek. Elhangzik itt mindenféle zene, mintha csak valamilyen muzsika-szénakazalból huzigálták volna elő a kottákat. Kezdve a *Szép város Kolozsvár* kezdetűtől (Komm mit nach Varaždin), folytatva a lírai *Time goes by* (Casablanca), hogy végül a *Tea for two* is felhangozzék. Ha pedig már semmi nem segít, akkor elsötétül a színpad, és munkába áll a vetítő. Pereg a híradófelvétel: egy

május elsejei felvonulás. A Lenin Művek feliratú transzparens alatt, ajkukon a szocializmusba vetett hit földöntúli mosolyával lépegetnek ifjú dolgozók. Korábbi híradókép: Horthy látogatása Hitlernél. Kicsit későbbi korból: 1956-ban éppen ledöntik Sztálin szobrát. Nevek röpködnek a levegőben: Kun Béláé, Rákosié, Szakasitsé, Rajk Lászlóé... s mindez osztrák füleknek. Vajon mit hallanak ki belőle?

Esterházy hangja is átjön a rivaldán: „Királyság korona és király nélkül? Tipikusan magyar és röhejes.” Amikor pedig a főhős egy telefonkészülékkel babrál: „Jellegzetesen kelet-európai gyártmány.” De szó esik itt a „Nagy Felszabadulásról” is, amikor a „Nagy Felszabadítók” a pesti polgárok csuklójáról „zabrálták” el a karórákat.

Mert aki hetvenéves elmúlt, és a múlttól filozofál, az mindent megélt: katona volt a Horthy-hadseregben („Horthy Miklós táborában két szál majoranna”), elítéltette és rehabilitáltatta Rajk Lászlót, majd ugyanezt végigzongorázta Nagy Imre emlékével, s 1990 után új vizekre tört új dalokkal, de ezek az új vizek és új dalok sem voltak olyanok, ahogy elvárható lett

Magyar fülek mindez sokat mond. De a nézőtérén úgyszólván csak osztrák fülek „ülnek” (bocsánat a képzavarért).

„NEHÉZ AZ OSZTRÁK GYOMORNAK”

A médiák („médiákok” - ahogy Esterházy mondja) kesztyűs kézzel bánnak a *Búcsúszimfóniával*. A kritikusoknak jó a fülük, megértik a mondanivalót, amit Esterházy üzen a világnak a magyar sorsról. A *Kleine Zeitung* kritikusa azért tesz egy objektív megjegyzést: ez a színdarab kicsit nehéz az osztrák gyomornak...

A színház történetében, amikor a színmű és közönsége nem tud egymásra találni, mindig felmerül a kérdés: melyik a hibás? Melyik a „hibásabb”? Megértené-e az osztrák néző a *Bánk bánt* vagy Az ember tragédiáját? (Az utóbbi operaváltozatának bemutatásáról folynak tárgyalások a Steirischer Herbst elnevezésű őszi rendezvénytársulat

vezetőivel.) Annyit azonban jegyezzünk meg: a plakátokon még háromfelvonásosnak hirdetett *Búcsúszimfónia* egyetlen szünete előtt, amikor a függönyt összehúzzák, a közönség önkéntelenül is hosszabb tapssal honorálja a látottakat.

A szünetben maga a rendező árulja az üdítőitalokat a ruhatárpult mögött. Es érdekes mendemondák jutnak a fülünkbe további előadásokról. Nemsokára Pozsgai Zsolt *Profétaválcerét* is műsorra tűzik, mégpedig magyar rendezővel, Frigyesi Andrással, akit a magyarországi német színház igazgatójaként ismerünk. Egressy Zoltán valamelyik színművét ugyancsak ebben a szezonban kívánja bemutatni a TIK.

Az operaház a *Marica grófnővel* csalogatja a nézőket... Ragyogó kiállítás, drága díszletek, nagy felhajtás... Fecseg a felszín... Lent a mélyben (de profundis) ezek a kis TIK-szerűségek: a Q. Q. Theater, a Theater Stuhlgang, a Theatercafe és a Theo Bühne előadásai. Megannyi katalizátor ahhoz, hogy Graz elérje célját: Európa hivatalos kultúrvárosa legyen. A város és a tartomány anyagi támogatásával.

Magánszponzorok ritkán szállnak be színházi „bulikba”. Az effajta pénztárcák az elmúlt szezonban nyíltak meg, amikor az operaház bemutatta Gershwin *Porgy és Bessét*, a haiderizmus tetőzésével egy időben. Egy opera, mely a néger sorsról, az emberi szabadságvágyról szól. (Kubai együttes mutatta be az operát, „színes” egyéniségekkel. Ne feledjük, Gershwin végrendeletszerű utasításában meghagyta, hogy ezt a művét csak színes bőrűek adhatják elő. Persze később nem sokat törődtek Gershwin kívánságával. Például Radnai György is fehér Porgy volt...)

A föld alatti színházak működtetéséhez is három dolog kell:

Jelenet a Búcsúszimfóniából (Lohr Oliver Thomas felvétele)

money, money, money... De ha nemes a cél, nívós a kivitel, akkor a város és a tartomány örömmel nyúl a pénztárcájába. E sorokat nem célzasként írjuk. Majd akkor... ha bejutunk a nagy-nagy európai óceánba.

Ahol letérünk az autópályáról Graz felé, ki van írva: Graz Kulturstadt. A jogosultságot e felirathoz nemcsak a turistáknak szóló *Marica grófnő* jelenti, hanem a föld alatti kulturális szféra is. Norbert Hainschek megvalósított álmai visznek közelebb a Paradicsomhoz. Értékes, az osztrák nézők előtt ismeretlen színdarabok bemutatása segíti Grazot kultúrvárossá nemesedni. Ilyen Esterházy *Búcsúszimfóniájának* színrevitele is.